

S. Sayısı : 270

Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının dağıtacağı kârın Hazinece ikmali hakkında Kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/764)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1602, 6/1132

15 . III . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Makamına

Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının dağıtacağı kârın Hazinece ikmali hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 13 . III . 1950 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının dağıtacağı kârın Hazinece ikmali hakkında kanun tasarısının gerekçesi

Nisan 1948 de Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasından kredi temini bakımından yapılan ilk temaslardan sonra banka 1949 senesinin ilk aylarında Türkiye'ye bir heyet göndererek memleketimizin umumi, iktisadi vaziyetini ve bu arada finanse ettirmek istediğimiz projelerin ana hatlarını tetkik etmiştir.

Bu münasebetle banka ile yapılan görüşmelerin konularından birini de Türkiye'de özel teşebbüsün de dış kredilere muhtaç olduğunu ve memleketin sınai kalkınma faaliyetine hususi sermayenin iştirakinden müspet neticeler elde edileceği teşkil etmiştir.

Bu fikir üzerinde Hükümetimiz ile Milletlerarası Banka arasında mutabakat hâsıl olmakla beraber tatbik şekli üzerinde durulmuş ve bankanın temin edeceği dolâr kredilerinin süratli hareket imkân ve vasıtalarına malik bir, iki teşebbüsün elinde kalmamasını, bu yardımın hususi teşebbüs sahasına en geniş bir şekilde intikali arzu edilmiştir.

Memleketimizde hususi sanayi inkişaf edebilmesi orta ve uzun vâdeli krediye ve teknik bilgiye muhtaç olduğu ve halen bu malî ve teknik yardımları yapacak müesseseler bulunmadığı malûmdur.

Bu durum muvacehesinde Türkiye'de gerek orta ve uzun vâdeli sınai kredisi temin ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının yapacağı Dolâr ikrazatını en faydalı bir şekilde tevzi için bir sınai finansman müessesesinin kurulması fikri tebellür etmiş ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası bu maksat için Hükümetimize mütehasıs teminini teklif etmiştir. Bankanın bu teklifi Hükümetçe kabul edilmiştir. Bu mütehasısın da iştirakiyle Maliye Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca. hususi bankaların ve sermayedarların da fikirlerine müracaat edilerek, yapılan tetkikat neticesinde bir (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası) nın esasları tesbit edilerek Hükümete arz ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasına teklif edilmiştir.

Bu projenin esasları şunlardır:

1. Hususi sanayiye orta ve uzun vâdeli kredi temin ve sınai teşebbüslere iştirak etmek, yeni sınai teşebbüsler kurmak, bu iştirak ve teşebbüslerin hisse senetlerini mümkün olan süratle sermaye piyasasına intikal ettirmek ve nihayet teknik yardımlarda bulunmak üzere bir (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası) kurulacaktır.

2. Bankanın sermayesi 12,5 milyon lira olacak ve hamiline muharrer senetler halinde evvelâ hususi bankalardan mürekkep bir konsorsiyon ve sanayi erbabınca satın alınacaktır. Bankalar konsorsiyomu ellerindeki hisse senetlerini tedricen sermaye piyasasına plâse edeceklerdir.

3. Banka ödenmiş sermayesi miktarında tahvil ihraç edecek ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası bu tahviller mukabilinde bankaya avans verecektir.

4. Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası bu bankaya âzami 9 milyon dolâra kadar ikrazatta bulunacaktır.

5. Banka asgari % 6 ve âzami % 12 kâr dağıtacaktır;

6. Banka bir yönetim kurulu ve bir genel müdür tarafından idare olunacaktır. Yönetim kurulunda Merkez Bankasının da bir temsilcisi bulunacaktır;

7. Bankanın hisse senetlerine rağbetini temin maksadiyle Hazine muvakkat bir müddetle asgari % 6 kâr dağıtılmasını garanti edecektir.

Hükümet ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası bu esaslar dairesinde bir prensip muatabakatına varmıştır. Bankanın kurulması içinderhal teşebbüse girilmiş ve yukardaki esaslar dairesinde bir statü hazırlanmaya başlanmıştır. Bankalar ve sınaiciler ile yapılan temaslar sonunda bu sermayenin tamamı temin edilmiş vaziyettedir.

Bankanın derhal kurulup faaliyete geçebilmesi ve özel teşebbüsün Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının kredilerinden vakit kaybetmeden istifade edebilmesi için asgari temettüün tevziini garanti edebilmesi için Maliye Bakanına yetki verilmesi zarureti vardır.

Tasarının birinci maddesi Bankanın kuruluşundan itibaren beş sene müddetle Maliye Bakanına bir temettü garantisi yetkisi vermektedir. Yani Bankanın sâfi kârı bu seneler zarfında % 6 temettü tevziine müsait olmadığı takdirde aradaki farkı Hazine Bankaya avans olarak verecektir.

Banka bu suretle avans olarak alıp hissedarlarına dağıtacağı mebalîği Hazineye borçlanacak ve kanuni ihtiyatlar çıktıktan sonra sâfi kâr senevi % de 6 yı tecavüz ettiği senelerde bu kâr fazlasından borcunu ödiyecektir.

Bu hüküm bankaların ve sanayicilerin Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının hisse senetlerine rağbetini temin etmek maksadına mâtuflup mahiyet itibariyle Hazineye bir külfet tahmil edeceği sanılmamaktadır.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası gerek gayeleri, gerek malî kaynakları ve gerek çalışma şekli bakımından memleketimizde mümâsili bulunmayan bir müessese olacağına ve mevduat kabul etmeyeceğine, memleketimizdeki mütat bankacılık sahası dışında çalışacağına gör bu müessesenin 2999 sayılı Bankalar Kanunu ile ek ve tadillerinin hükümlerine tâbi tutulmaması muvafık mütalâa edilmektedir.

Bu suretle Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Bankalar Kanununun takyidatından serbest kalarak bünyesine uygun bir hareket elâstikiyetine malik olmak suretiyle gayelerine çabuk erişmek imkânını elde edecektir.

Yukarda belirtildiği veçhile bu banka sermayesine ilâveten T. C. Merkez Bankasından ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasından temin edeceği istikrazlar yolu ile kaynaklar elde edecektir. Bu iki nevi borçlanma için bankanın tahvil ihraç etmesi zarureti vardır. Kararlaştırılan esaslar dairesinde Bankanın takriben 37,5 milyon liralık tahvil ihraç etmesi icabedecektir. Halbuki Ticaret Kanununun 422 nci maddesi anonim şirketlerin ihraç edebilecekleri tahvil yekûnunu ödenmiş sermayeleri ile tahdit etmiştir. Bu vaziyette bankanın tahvil ihracı suretiyle borçlanabileceği miktar 12,5 milyon lirayı tecavüz edemeyecektir. Bu hal bankanın kaynaklarını çok fazla tahdit edecek ve memleket iktisadiyatına faydalı olmasına mâni olacaktır. Bu mahzuru bertaraf etmek için bu bankanın Ticaret Kanununun 422 nci maddesi hükümlerinden istisna edilmesinin uygun olacağı mütalâa edilmiştir.

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 1/764

Karar No. 194

21 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Sanayi Kalkınma Bankasının dağıtacağı kârın Hazinece ikmalî hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 15 . III . 1950 tarihli ve 6/1132 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan Kanun tasarısı Komisyonumuza havale buyurulmakla Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Türkiye'nin sınıai kalkınmasında hususi teşebbüse çalışma imkânları temin etmek üzere bir sınıai finansman müessesesi kurulması hakkında Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile yapılan temasların mahsulü olarak Türkiye'de bir Sınıai Kalkınma Bankası kurulmaktadır. Bu Bankanın sermayesi 12,5 milyon lira olacaktır. Fakat bundan başka çıkaracağı 12,5 milyon liralık tahvil mukabilinde Merkez Bankası kendisine avans verebilecek, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ise 9 milyon dolâr, yani 25,2 milyon liralık bir ikrazda bulunacaktır.

Kurulacak Banka orta ve uzun vâdeli sınıai kredi verecek, kurulacak sınıai müesseselere iştirak edebilecek, hattâ bizzat sınıai müessese de kurabilecektir.

Bankanın Türkiye sınıai kalkınmasına yardımı, kredi teminine inhisar etmiyecek, sınıai müesseselere teknik ve idari yardımlarda da bulunacaktır.

Bankanın 12,5 milyon liralık sermayesi bankalardan müteşekkil bir konsorsiyon ile sanayi erbabının iştirakiyle temin olunacaktır. Şunu da kaydetmek lâzımdır ki, 12,5 milyon liralık kayıt ve taahhüt bugünden tamam olmuş ve banka kurulmuş bulunmaktadır. 12,5 milyon liranın 8,5 milyon lirası İş Bankası, Türk Ticaret Bankası, Kommerçiyali İtalyana gibi bankalar tarafından ve mütebaki 4 milyon lirası da sanayi erbabı tarafından taahhüt edilmiştir.

Tasarı, Bankanın kuruluşuna değil, hissedarlara muayyen miktarda temettü payı veril-

mesinin muvakkat suretle Hükümetçe garanti edilmesini ve Bankaya bâzı istisnai müsaadelerin verilmesine mâtuf hükümleri ihtiva etmektedir. Bundan da maksat ilk senelerde kâfi derecede kazançlı çalışmayacak olan Bankaya hissedarların iştirakini teşviiktir. Bankanın senelik kâr nispeti % 6 dan aşağı olduğu takdirde noksanını Hazine Bankaya avans olarak verecektir. Banka da muamelesi ve kârı genişliyerek % 6 dan faz'a kâr temin eder hale geldikçe Hazinesinin verdiği bu avansları ödiyecektir.

Bu Banka tevdiat kabul etmiyeceği için Bankalar Kanununun mevduat karşılıklarına ait kayıtlarından istisnası için üçüncü maddeye hüküm konmuştur. Bundan başka Ticaret Kanununun 422 nci maddesine göre Bankalar ancak ödenmiş sermayeleri miktarında tahvilât çıkarabilmektedirler. Bu Bankanın ödenmiş sermayesi 12,5 milyon lira olduğuna göre bu hükme göre ancak aynı miktarda tahvilât çıkarabilir. Fakat Banka, Milletlerarası Bankanın ikraz edeceği 9 milyon dolâr yani 25,2 milyon lira için de - Banka ile varılan anlaşma gereğince - tahvilât çıkarmak durumunda bulunduğu cihetle bu kanuni haddi aşan miktarda tahvil çıkarması zarureti vardır. Bundan dolayı yeni Bankanın Ticaret Kanununun 422 nci maddesi hükmünden istisnası icap etmiş ve bu maksatla 4 ncü maddeye hüküm konulmuştur.

Bu esasları ihtiva eden tasarı komisyonumuzca da yerinde görülmüş ve memleket kalkınmasına mühim faydaları dokunacağı anlaşılmış bulunduğundan Hükümetin teklifi gibi aynıyle kabul edilmiştir.

Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan V.

Diyarbakır

İ H. Tigrel

Sözcü

Kastamonu

M. Akalın

Kâtip

Ankara

F. Öymen

Amasya	Ankara	Edirne	Kastamonu	Kırşehir	Manisa
A. K. Yiğitoğlu	C. Gölet	M. N. Gündüzlap	T. Coşkan	Ş. Torgut	F. Kurdoğlu
İspasta	İstanbul	İzmir	Niğde	Seyhan	Urfa
Kemal Turan	Dr. A. Adıvar	A. İnan	R. Gürsoy	A. R. Yüregir	E. Tekeli

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının dağıtacağı
kârın Hazinece ikmalî hakkında Kanun tasarısı*

MADDE 1. — Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının İş Birliği ile kurulacak olan «Türkiye Sınai Kalkınma Bankası»nın elde ettiği sâfi kâr hissedarlarına ödenmiş sermayesinin senevi % 6 sı nispetinde kâr dağıtmasına müsait olmadığı takdirde Maliye Bakanı bu kâr noksanını Bankanın kuruluş tarihinden itibaren 5 sene müddetle ikmale yetkilidir.

MADDE 2. — Türkiye Sınai Bankasının birinci madde gereğince hâsil olan kâr noksanları Hazinece Bankaya avans olarak ödenir. Banka, bu avansları kanuni ihtiyatları çıktıktan sonra sâfi kârı ödenmiş sermayesinin yüzde altısını müteceviz oldukça Hazineye kâr fazlasından iade eder.

MADDE 3. — Birinci maddede sözü geçen Banka mevduat kabul etmediği müddetçe 2999 sayılı Bankalar Kanunu ile ek ve tadillerinin hükümlerine tâbi tutulmaz

MADDE 4. — Birinci maddede sözü geçen Banka Ticaret Kanununun 422 nci maddesi hükümüne tâbi tutulmaz.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunu Maliye ve Ekonomi ve Ticaret Bakanları yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı ve
Ş. Günaltay	Başbakan Yardımcısı V.
	C. S. Barlas
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	Fuad Sirmen
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
H. Çakır	
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
N. Sadak	İ. R. Aksal
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. Banguoğlu	Ş. Adalan
Ekonomi ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
Vedad Dicleli	Dr. K. Bayizit
Gümrük ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
Dr. F. Ş. Bürge	Cauid Oral
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
Dr. Kemal Satır	Reşat Ş. Sırer
	İşletmeler Bakanı
	Münir Birsal